

CENTER FOR
THE DEFENCE OF
THE INDIVIDUAL

המוקד להגנת הפרט

مركز الدفاع عن الفرد

רחוב אבו עוביידה 4
ירושלים 97200
טל. 02.6283555
פקס. 02.6276317

شارع أبو عبيدة ٤
القدس ٩٧٢٠٠
هاتف. ٠٢. ٦٢٨٣٥٥٥
فاكس. ٠٢. ٦٢٧٦٣١٧

mail@hamoked.org.il
www.hamoked.org.il

המוקד מודה למאות האנשים
והנפשות בישראל ובעולם התומכים
בפעילותו. עיקר המימון מקורו
בישיות מדיניות זרות.

Founded by Dr. Lotte Salzberger
Registered Association

מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
עמותה רשומה

استه دلوطه زلتسبرغر -
مكتب الشكاوي - جمعية مسجلة

תאריך: 05.07.2022
בתשובה נא לציין: 115324

בפקס - 08-9193800

לכבוד
רב גונדר קטי פרי
נציבת שירות בתי הסוהר

שרות בתי הסוהר

ג.נ.,

הנדון:

התאמת תנאי כליאה של אסירות פלסטיניות המוחזקות בבית הכלא
דמון

1. הרינו לפנות אליכם בשמן של האסירות המסווגות כביטחוניות והמוחזקות בכלא דמון, בבקשה להתאים את תנאי כליאתן באופן המבטיח שמירה על זכותן לכבוד ולשוויון לכלל אוכלוסיית הכלואים ובהתחשב במגדרן וברקען התרבותי מסורתי.
2. סוגיית תנאי הכליאה של נשים פלסטיניות בבתי הכלא הישראליים הינה סוגיה רחבה שמעלה שאלות לא מעטות הן בהיבט הכללי של כליאת נשים אך גם בהיבט הפרטני של כליאת נשים השייכות לקבוצה לאומית אתנית השונה מזו של הרשות הכולאת.
3. סוגיה זו על שני היבטיה התפתחה בשנים האחרונות במישור הבינלאומי, אך מערכת הכליאה בישראל טרם הצליחה לגשר על הפערים שנוצרו בזכות הזנחת שתי הסוגיות, הכללית (של כליאת נשים), והפרטנית (של כליאת נשים פלסטיניות).

כליאת נשים

4. בתי כלא באופן כללי אינם מקומות המותאמים לצרכיהן הייחודיים של נשים, וזאת בשל התפתחותה של מערכת הכליאה בישראל וגם ברחבי העולם בסביבה גברית.
5. השינוי בהרכב האוכלוסייה של הכלואים בעולם, והעלייה במספר הנשים הכלואות, הציפו את הקושי במתן מענה לסוגיות מגדריות בהקשר של תנאי כליאה.
6. אף עם העלייה במספר הכלואות בבתי הכלא, החשיבה סביב בתי כלא של נשים התפתחה על פי מודל ההשוואה של בתי כלא של גברים, באופן שזנח את ההיבטים המיוחדים של כליאת נשים.
7. לא בכדי, ועם חלוף הזמן, הלך והתפתח השיח בעולם סביב תנאי כליאתן של נשים, ובשנת 2010 האסיפה הכללית של האו"ם אימצה את כללי "בנגקוק", בניסיון להציב כללים מנחים ששמים את הדגש על הצרכים הייחודיים של נשים כלואות, ועל יישום כללים אלה בטיפול באסירות.
8. באופן זה, יש להכיר בבעיות המיוחדות של כלואות הנובעות מההיבט המגדרי ועל רשויות הכליאה במדינות לדאוג למצוא להן פתרון.
9. פגיעותן של נשים כלואות בדרך כלל, נובעת, בין היתר, מצרכים בריאותיים

מיוחדים הקשורים למגדר, שאין להם מענה בתוך הכלא. תנאים אלה יכולים להיפגע בכלא בשל מחסור בטיפולים מותאמים, חוסר היגיינה, תזונה לא מותאמת וצפיפות. זאת בנוסף לצרכים הרפואיים הקשורים למגדר.

10. מכיוון, שכאמור, מערכות כליאה בעולם התפתחו בסביבה גברית, רגישות מגדרית הפכה לעניין קריטי עם העלייה במספר הכלואות, וזאת לצורך הבטחת תנאים צודקים ושוויוניים במהלך כליאתן.

11. עוד בשנת 1980, ובטרם אומצו כללי בנגקוק, במסגרת ה- Sixth UN Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, התקבלה החלטה לפיה האו"ם וגופים ממשלתיים יהיו חייבים לנקוט במאמצים מתמשכים לשם הבטחת תנאים צודקים ושוויוניים לנשים כלואות בכל שלבי כליאתן, ובעיקר בהקשר האתגרים והבעיות המיוחדות שהן מתמודדות איתן.

כליאת נשים פלסטיניות בישראל

12. לא למותר לציין, כי חוסר רגישות מגדרית מחריף את הפגיעה בזכויות בהקשר של כליאה במצבים של סכסוך, כמו לדוגמא, במקרה של האסירות הפלסטיניות בכלא דמון.

13. דווקא במצבים אלה, ההחלה של הסטנדרטים הבינלאומיים, המתחשבים בצרכים הייחודיים של נשים כלואות על מערך הכליאה, הינם קריטיים ביותר ומתחייבים מכוח המשפט הבינלאומי של זכויות האדם.

14. כאמור, נשים באופן כללי מהוות קבוצה קטנה יחסית בקרב אוכלוסיית הכלואים ברחבי העולם, דבר המסביר את העדר ההתאמות בחלק ניכר ממערכות הכליאה לצרכיהן הייחודיים, דבר המסביר גם מדוע השיח סביב צרכים אלה נזנח לאורך השנים על ידי מערכות כליאה רבות ובין היתר על ידי שירות בתי הסוהר הישראלי.

15. מספר הנשים הכלואות בהקשר של סכסוך מזוין, כדוגמת כלואות פלסטיניות המסווגות כביטחוניות הינו נמוך יותר ביחס לכלל הקבוצה, באופן שמחריף את הליקויים שבמערכת הכליאה במענה על צרכיהן הייחודיים. דברים אלה נכונים גם בהשוואה לקבוצה הדומה בקרב הגברים, קרי כלל האסירים המסווגים כביטחוניים.

16. פגיעותן של נשים פלסטיניות כלואות המוחזקות בבתי הכלא הישראליים, מחריפה לנוכח הרקע האתני והתרבותי השונה של קבוצת הכלואות.

17. קיומם של הבדלים תרבותיים מובהקים בינן לבין המדינה שמחזיקה בהן, אי ידענתן שפת החוק של אותה מדינה, משפיעים אנושות על יכולתן למצות את זכויותיהן מול המערכת, אך גם על זיהוי זכויות אלו.

18. מתווספת לאמור, העובדה שעם אובדן האוטונומיה, כלואות באופן כללי, והפלסטיניות מביניהן בפרט, עשויות להיות חשופות למקרים של התעללות וניצול מיני והשפלות, כשמערכת הכליאה אינה מגלה רגישות מגדרית, ואינה נוקטת בצעדים המתאימים על מנת למנוע זאת.

19. ע"פ המדריך של האו"ם על נשים וכליאה, המתבסס על כללי בנגקוק, ניצול מיני

עשוי לכלול התעללות מילולית, נגיעות לא רצויות בחיפוש, חזרה בלתי נחוצה על חיפוש, **התחקות אחרי הכלואות במהלך המקלחת ובאיזורי המחייה שלהן**. האחרונה הינה הסוגיה העומדת בבסיס פנייה זו.

המצב בכלא דמון

20. באגף האסירות המסווגות כביטחוניות מותקנות מצלמות אבטחה המתעדות כל מה שמתרחש בחצר האגף, שהינו חלק ממרחב המחייה של אותן אסירות. כתוצאה מהאמור מרחב מחייה משמעותי באותו אגף פרוץ סביב השעון וסוהרים גברים עשויים להתחקות אחר תנועותיהן של האסירות באופן עקבי ובלי כל הגבלה.

21. אותה חצר הינה המקום היחיד החשוף לקרני השמש במהלך היום, כך שבשילוב קיומן של מצלמות האבטחה הדבר הופך את שעות הפנאי בהן מותר להן על פי פקודות נציבות שירות בתי הסוהר לטייל ולהיחשף לשמש, ולעשות פעילות ספורטיבית, לבלתי ניתנות לניצול. זאת בניגוד למה שקורה באגפים בהם מוחזקים אסירים גברים.

22. לא בכדי, ה- UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, אוסר על נוכחות של גברים בסגל של הכלא בפקוח על אסירות. רק עצם הנוכחות, בין אם פיזית ובין אם באמצעות מצלמות, של סוהרים גברים, באזורי המחייה, היכן שנמצאים שירותי נשים, מקלחות, כמו גם אזורי אחרים שבהן כלואות מסירות את הלבוש המסורתי, או מתלבשות בבגדי פנאי/בית ואזורי שינה, מהווה פגיעה בפרטיות שאינה נדרשת מעצם המעצר.

23. העובדה היא שסוהרים גברים עשויים להיות נוכחים באופן עקבי, ומשקיפים ואף עשויים לפרוץ למרחבן של האסירות, והם אף יכולים לעקוב אחרי פעילויותיהן היומיומיות והפרטיות, בכל רגע. עובדה זו פוגעת קשות בתחושת הביטחון של האסירות וזאת בשונה ממצב בו השגחה זו נעשית על ידי נשים בלבד.

24. דברים אלה מובילים לכלל מצב בו כלואות פלסטיניות המוחזקות בכלא הישראלי אינן מצליחות לקיים חיי שגרה יומיומית מבלי להרגיש שמרחבן האישי אינו פרוץ שלא לצורך.

25. תנאי כליאה אלה פוגעים בין היתר ביכולת של אותן אסירות לעשות פעילות גופנית מדי יום, דבר חיוני ואף קריטי עבור כלל אוכלוסיית הכלואים, שכן המרחב בו הן יוכלו לעשות כן מבלי להרגיש שגברים צופים בהן לאורך הפעילות, הינו מצומצם ביותר. משכך, העידו מספר אסירות שהן משתדלות לעשות כן במרחבים הסגורים המעטים או פשוט לוותר על כך, מכיוון שמרחב זה אינו מספיק עבור כולן ויתר המרחבים אינם בטוחים עבורן.

26. מעדויות שנגבו ממספר אסירות בכלא דמון, נמסר באופן אחיד והחוזר על עצמו, כי תנאי החזקתן הינם בעייתיים ביותר וכי הנהלת הכלא אינה מגלה כל רגישות לעצם היותן נשים וגם פלסטיניות מוסלמיות המגיעות מרקע חברתי שמרן.

27. לפי לוח הזמנים של האסירות באגף האסירות בכלא דמון, הזמן שמותר להן לשהות במהלכו בחצר האגף הוא מצומצם ואמור להיות מנוצל גם לפעילויות

יומיומיות, ובין היתר לצורך מקלחת וביצוע פעילות גופנית.

28. על פי הנמסר על ידי הכלואות בכלא דמון, האגף נפתח מדי יום בשעה 7:00 בבוקר למשך שעה. שעה זו נועדה לצורך פעילות ספורטיבית. מכיוון שבחצר, שהינו המקום היחיד שבו אוויר צח ונמצא תחת כיפת השמיים, המקום היחיד שבעצם מתאים לעשות בו פעילות ספורטיבית, מורכבות מצלמות אבטחה שפועלות מסביב לשעון, האסירות נמנעות מלעשות ספורט באגף מחשש שסוהרים גברים יצפו בהן.

29. האגף נפתח שוב לעוד שעה, בשעה 9:00; בשעה 13:00 למשך שעה וחצי; ובשעה 16:00 במשך שתיים וחצי.

30. אלו הן השעות שבמהלכן יכולות הכלואות להיחשף לשמש, אך כידוע בחלק לא מבוטל מהשנה אין שמש בחלק מהשעות האמורות.

31. בנוסף, על פי הנמסר על ידי האסירות לאחרונה נאלצו לנהל מאבק מול הנהלת הכלא על מנת להשיג עוד זמן שבמהלכו תהיה להן גישה למקלחות.

32. במצב מתוקן, בו הנהלת הכלא היתה מגלה רגישות מגדרית מינימלית, ראשית לא היו מוחזקות נשים באגף בלי גישה למקלחת כל הזמן; שנית, ואם לא היה מנוס מכך, אז היה צורך להתאים את שעות הגישה למקלחת ולדאוג שגישה זו תהיה מובטחת לאורך שעות היממה

33. אך דבר כל כך בסיסי ומתבקש, במקרה של נשים שבין היתר צריכות גישה למקלחת לאורך כל שעות היום, דבר הנדרש בשל צרכים ייחודיים בריאותיים והיגייניים – הידועים לכל – של נשים, דרש מאבק מול רשויות הכלא לשם קבלת תוספת של שתיים בלבד בגישה למקלחות.

34. ובדיוק באותו אופן, ובלי לתת כל משקל לצרכים הייחודיים של נשים, החליט שירות בתי הסוהר לפני מספר שנים להעביר את האסירות המסווגות כביטחוניות מכלא השרון, שם נשים הוחזקו באגף בו לא היו מצלמות אבטחה, או ליתר דיוק המצלמות שהיו באגף לא פעלו והיו מכוסות, למקום בו קיימות מצלמות אבטחה בחצר האגף והנהלת הכלא מסרבת לכסות אותן.

35. כאמור, חצר האגף הוא המקום היחיד שבפועל חשוף לאור השמש. משמעו של הדבר הוא כי מדי יום לאסירות עומדות 6 שעות לכל היותר להיות במקום שבו ניתן להיחשף לשמש. אך בפועל האסירות בכלא דמון אינן זוכות להיחשף לשמש כראוי שכן מדובר באוכלוסיה שמרנית כאשר רובן (נכון למועד גביית העדויות 75% מהאסירות) עטו את החיג'אב.

36. יש לציין שאף האסירות שאינן עוטות את החיג'אב אינן יכולות להסתובב באגף חשופות שכן מדובר בסופו של יום בנשים המגיעות מרקע שמרני. לפיכך, האסירות נאלצות להישאר מכוסות לאורך שהייתן בחצר האגף שכן אין לדעת אם מאחורי המצלמות עומדים סוהרים גברים הצופים בהן ומתחקים אחרי פעילויותיהן היומיומיות, דבר העומד בסתירה לכללי בנגקוק.

37. לא למותר להדגיש, כי השעות בהן מותר להיחשף לשמש חופפות לשעות המקלחת. משמעו של הדבר שאסירה היוצאת מהמקלחת עומדת בפני שתי אפשרויות:

להיאלץ לכסות את השיער בעודו רטוב כדי לנצל את שעות השמש או להישאר בחדר על מנת שיתאפשר לה להוריד את כיסוי הראש ולתת לשיער להתייבש באופן טבעי.

38. לא בכדי, אסירות רבות העידו כי בלא מעט מקרים כשמתפתחות אצלן בעיות עור ונשירת שיער, ההמלצה הרפואית לרוב הינה פשוטה: חשיפה לשמש. אך דבר פשוט זה אין ביכולתן לממש אותו, בשונה מאסירים גברים אשר יכולים ליהנות משעות השמש ולחשוף את גופם ושיערם לשמש במשך כל אותן שעות, בשל מדיניות שירות בתי הסוהר שמסרבת להיות קשובה לצרכים הייחודיים של האסירות, כך שזכויותיהן של האחרונות נרמסות.

39. יצוין, בין היתר, כי המשמעות של החזקת אסירות באגף בו המקלחות נמצאות מחוץ לחדרים, הינה שאותן אסירות יצטרכו לצאת למקלחת ולחזור ממנה עם לבוש שלם – בין אם עוטות חגי'אב ובין אם לאו – שכן הן נאלצות לעבור דרך אזורים מצולמים.

40. הנציגה הנוכחית של האסירות באגף העידה, שנושא זה עלה מספר פעמים בשיחות שהתקיימו בין נציגות האגף לבין הגורמים הרלוונטיים בשב"ס, אך אותם גורמים עמדו על סירובם לכיסוי המצלמות ואף סירבו לבחון חלופות מידתיות יותר של כיסוי זמני של המצלמות כמו לדוגמא לשעה ביממה והעמדת סוהרות שיוכלו להשגיח על המתרחש בתוך האגף, וזאת בניסיון להפחית את הפגיעה הקשה בזכותן להיחשף לשמש וזכותן לכבוד ושוויון, אך הדבר נענה בשלילה.

41. על אף שעל פניו מדובר בסוגיה כל כך פשוטה ואף מובנת מאליה, ועל זכותן של אותן אסירות להיחשף לשמש באופן ראוי, נראה שבמציאות של כלא דמון סוגיה זו אינה בגדר המובן מאליה ועל פי העדויות מדובר בנושא המעסיק את האסירות אשר לא אחת הביעו תחושות של תסכול מכך שמענישים אותן על עצם היותן נשים פלסטיניות כך שפוגעים בזכותן להיחשף לשמש וזכויות אחרות רק מהסיבה הזו. תחושה זו מתגברת לנוכח העובדה שכלואים גברים במצבן אינם נאלצים להתמודד עם סוגיה זו.

42. המשמעות שבחשיפה לשמש בעיקר עבור כלואים מובנת וברורה ולא בכדי מערכות כליאה ברחבי העולם מקפידות על הענקת שעות לטיול, אף עבור כלואים המוחזקים בתנאי הפרדה, מתוך הבנת החשיבות שבחשיפה זו בהיבט הבריאותי ואף הנפשי.

43. לא אחת דיווחו האסירות בכלא דמון על בעיות של נשירת שיער, מחסור בוויטמינים, בעיות וכאבים בעצמות והשרירים שלגביהם ההמלצה הרפואית במרפאת בית הכלא ומחוצה לו, הינה חשיפה לשמש, דבר שבפועל אינו אפשרי בשל היות אזור החשיפה לשמש האזור שבו עליהן להיות מכוסות בשל הפעלתן של מצלמות האבטחה.

44. הפעלתן של מצלמות בתוך אגף של אסירים הינו דבר שגרתי ואולי אף צפוי. במערכות כליאה בעולם זה דבר אף נהוג, אך אין לשכוח שאותן מערכות כליאה

מתמודדות עם סוגיות כאלו ואחרות מנקודת המוצא שהכלואים הם גברים.

45. דברים אלה הופכים עניינים כל כך פשוטים כגון חשיפה לשמש והאפשרות להסתובב באגף עם שיער חשוף בלי גישה חופשית של גברים למרחב הפרטי של הכלואות, לסוגיות חשובות בשגרת היומיום של כלא דמון, המעסיקות את הכלואות, שכל מבוקשן אינו לשפר את תנאיהן בהשוואה לנשים מחוץ לכלא, אלא בהשוואה לאנשים אחרים כלואים, שהיתרון היחיד אשר חוסך מהם התעסקות זו קשור אך ורק להיותם גברים.

סיכום

46. כללי בנגקוק נועדו על מנת להגן על נשים כלואות מפני מצבים אלה. כללי בנגקוק דורשים שמערכות כליאה יאמצו גישה ניהולית עם רגישות מגדרית וינקטו בפעולות אקטיביות של העדפה מתקנת על מנת להבטיח שלאסירות תהיה גישה שווה לכל השירותים והזכויות שמהם נהנים אסירים גברים, וזאת בנוסף להבטחת זכויות מותאמות ומתן גישה לעוד שירותים שעונים לצרכים המגדריים המיוחדים.

47. גישה ניהולית זו עליה להשלים עם פעולות ושירותים המכוונים לצרכים המיוחדים של נשים כלואות בהקשר של בריאותן הגופנית והנפשית, ובין היתר צרכים בריאותיים והיגייניים. אך מדיניות עם רגישות מגדרית עליה להכיל בין היתר הכרה בצרכים השונים של נשים כלואות ובעיקר אלו המגיעות מרקע תרבותי וחברתי שונה ובהתאם אספקה של תוכניות ושירותים המכוונים לצרכים אלה.

48. במילים אחרות מדיניות עם רגישות מגדרית צריכה להיות קשובה וערה לצרכים המיוחדים והפגיעות של קבוצות שונות של אסירות המגיעות מרקע אתני, גזעי, לאומי, נטייה מינית, גיל או כל מעמד אחר של מיעוט.

49. לפי האמור הינכם מתבקשים לבחון מחדש את תנאי כליאתן של האסירות המסווגות כביטחוניות והמוחזקות בכלא דמון, ולתקן את הטעון תיקון – כיסוי מצלמות האבטחה בחצר והעמדת סוהרות שישמרו תחתיהן; וכן הסדרת גישה למקלחת בלי מעבר בשטחים ציבוריים החשופים לפולשנות של סוהרים גברים – באופן כזה שדברים המובנים מאליהם עבור אוכלוסיית הכלואים הגברים, יחזרו להיות גם עבור מובנים מאליהם.

בכבוד רב,
נדיה דקה, עו"ד

יועמ"ש שב"ס – פקס – 08-919-3840
מפקד כלא דמון – פקס – 08-9193420